

GELENEKSEL ANADOLU MOTİFLERİNİN IĞDIR-TUZLUCA TUZ TAŞINA TASARIMSAL ETKİYLE İŞLENMESİ

(Araştırma Makalesi)

Abdullah GÜMÜŞ (*), Cavit POLAT (**), Kübra ŞAHİN ÇEKEN (***)

Öz

Tabiatta kolay bulunan bazı hammaddelere hükmetme çabası başlangıçtan günümüze değin süregelmiştir. İnsanoğlunun bilgi ve birikimlerini ihtiyaç duyduğu alanlarda kullanma çabası zamanla hammadde işleme kazanımlarını da beraberinde getirmiştir. Her kazanım yaşamı kolaylaştırma yolunda bir adım olarak görülmüştür. Bu adımlardan birisi tuz taşıdır. Yer altından işlenerek çıkartılan tuz taşı sağlık ve gıda alanında insanların yaşamlarına olumlu yönde katkı sunmuştur. Günümüzde gelişen teknolojik imkânlar sayesinde kayaç tuz taşının kullanım alan çeşitliliği artmıştır. Bu çeşitlilik içerisinde tuz taşının şekillendirilerek görsel yönüyle kullanılması da bulunmaktadır. Görsel özellik bakımından işlenmeye en müsait kaya tuzu taşlarından birisi olan Iğdır tuz taşı, parlak ve dalgalı zemin özelliğiyle üç boyutlu tasarım çalışmalarında kolay işlenebilen, görsel etkisi zengin bir tür kayaç taştır. Bu bağlamda tuz taşının kimyasal ve şekilsel özellikleri de göz önünde bulundurularak, yontma tekniğiyle Geleneksel Anadolu motiflerinin taş yüzeyine uygulaması yapılmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Çalışma ile Iğdır ili Tuzluca ilçesi tuz taşının sağlık ve gıda etkisinin yanında görsel yönüyle de kullanılması amacıyla bazı geleneksel motifler tuz taşına işlenmiş, görsel örneklerin süsleme ve şekil bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Iğdır, Kaya Tuzu, Motifler, Tasarım, Yeniden Üretim, Rölyef.

*) Dr. Öğr. Gör., Iğdır Üniversitesi, Iğdır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Tasarım Bölümü, İç Mekân Tasarımı, (e-posta: gumusart@gmail.com).
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6664-0420>

**) Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütcü İmam Üniversitesi Rektörlük, Güzel Sanatlar Bölümü.
(e-posta: polat46polat@gmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8917-372X>

***) Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü
(e-posta: ressam.kbrs@gmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1602-3920>

Carving Traditional Anatolian Motifs on Iğdır-Tuzluca Salt Stone With Design Effect

Abstract

The effort to dominate some raw materials that are easily found in nature has continued from the beginning to the present. The effort to use the knowledge and experience of human beings in the areas they need has brought along the gains in raw material processing over time. Every achievement was seen as a step towards making life easier. One of these steps is the salt stone. The salt stone, which is processed and extracted from the underground, has contributed positively to people's lives in the field of health and food. Today, due to the developing technological opportunities, the variety of usage areas of rock salt stone has increased. In this diversity, there is also the use of salt stone by shaping it visually. Iğdır salt stone, which is one of the most suitable rock salt stones to be processed in terms of visual properties, is a kind of rock stone with a rich visual effect, which can be easily processed in three-dimensional design works with its shiny and wavy ground feature. In this context, considering the chemical and morphological properties of the salt stone, the traditional Anatolian motifs were applied to the stone surface with the chipping technique and positive results were obtained. In this study, some traditional motifs were engraved on the salt stone in order to use the salt stone in Iğdır province Tuzluca district with its visual aspect as well as its health and food effect, and visual samples were evaluated in terms of ornament and shape.

Keywords: *Iğdır, Rock Salt, Motifs, Design, Reproduction, Relief.*

1. Giriş

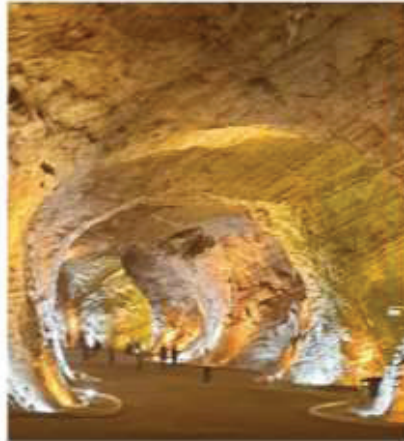
Yaşadığı alanda inançsal etkilerden yola çıkarak, çevresinde var olanı şekillendirme ve anlam yükleme yoluna giden Anadolu insanı kendince değerli olanı sembolleştirmiştir. İnsani özellikteki değerlerden el, göz, tabiattaki bitkilerden gül, lale, pıtrak, yaprak, hayvan kaynaklı; akrep, kuş, yılan, gündelik kullanılan eşyalardan çengel, küpe, sandık, bukağı gibi özellikli ürünlerden yola çıkarak simgeleştirilmiş şekillerle evlenme, doğum, bereket ve mutluluk gibi kavramlar anlamlandırılmıştır. Görselleştirilen değerler üzerinden bir nebze olsa da korunma, sığınma, sevinç bağlamında bir yaklaşım sergilemiştir.

Motif ve desen halk dilinde birçok tanımlamanın yanında özellikle nakış olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2010). Anadolu kültüründe yüzyıllardır sesiz bir ileti özelliği olan motifler duyuların, beklentilerin, özlemlerin, çaresizliğin, bereketin, temsili şekilleri olmuştur. Kişiler içinde bulunduğu durumun bir karşılığı olarak kimi zaman el örgülerinde, kimi zamansa dokumalarda nesilden nesle aktarılan bu motifleri inceden inceye kullanmışlardır.

Motifler taşıdıkları anlamlar nedeniyle süsleme unsuru olarak birçok yerde kullanılmıştır. Başta dokuma olmak üzere, geleneksel sanatlar alanında ve mimari alanda birçok yerde motifleri görmek mümkündür. Hammadde özellikleri kullanılarak yapılan motif süslemeleri içerisinde son zamanlarda heykel sanatında yeni bir hammadde kaynağı olarak değerlendirilmeye başlanan tuz taşı da bulunmaktadır.

Jeolojik devirlerde tuz taşı denizlerin veya kapalı iç havzaların buharlaşmasıyla Kaya tuzlarını meydana getirmiştir (Ergin, 1988). İlk kullanımın nerede ve nasıl olduğu konusunda kesin bilgi olmasa da, Tuzun bilindiği kadarı ile Neolitik Döneme, 11.000 yıl öncesine dayanan bir geçmişi bulunmaktadır (Gölbaş ve Başbüyük, 2012). Tuz maddesi Mısır medeniyetinde balık saklamada kullanılmıştır. İlk Türk topluluklarında Orta Asya'da Çinlilere gönderilen ürünler arasında tuzun bulunduğu kayıtlarda mevcuttur (Şen, 2008). Anadolu'da Selçuklularda ve Osmanlılarda tuz üretimi ve satımı etkin bir alan olarak kullanılmıştır (Güçer, 1962). Tuz, 1800'lü yıllarda Avrupa'da özellikle Sanayi Devriminin başlamasıyla birlikte bir sanayi faaliyeti olarak görülmüştür (Doğan, 1974).

Tuz ve tuz ürünleri bakımından zengin bir yere sahip olan Anadolu da Tuzluca Kaya Tuzlu Mağarası (bk. Fotoğraf-1), Ermenistan sınırına 2 km uzakta yer alan Iğdır iline bağlı Tuzluca ilçesinde bulunmaktadır. İşletmenin bulunduğu alanın yükseltisi 1.075 metredir. Türkiye'nin tuz ihtiyacını yaklaşık 100 yıl boyunca karşılayacak bir rezerve sahiptir. Tuzluca mağarası tuz yapısının 24-37 milyon yıl öncesine dayanan çökel tabakalardan oluştuğu yönünde bulgular vardır (Kültürportali, 2013).

Fotoğraf 1. Iğdır Tuzluca Tuz Mağarası dış, giriş ve iç görünüm.

İğdir tuz taşının sağlık ve gıda kullanımının yanında turizm sektöründe de kullanılmaktadır. Tuz taşı görsel etkisiyle birlikte tasarımsal olarak yontularak çeşitli aksesuarlar yapımında değerlendirilmektedir (bk. Fotoğraf-2). Tuz Taşının kendine has dokusal özelliği ve ışık görseelliğinin etkileri de göz önünde bulundurularak, Anadolu'nun öne çıkan süsleme unsuru motiflerle kullanılması, süsleme sanatına yeni bir alan açmıştır. Yapılan çalışmayla birlikte Tuz taşı yontma tekniğiyle şekillendirerek geleneksel sanatların ruhunu oluşturan motif unsuruyla birlikte yeni bir ivme kazandırılacağı düşünülmektedir. Tuz taşının doku ve görsel etkisinden yola çıkılarak yontma tekniğiyle oluşturulan şekillere (bk. Fotoğraf-3) heykel sanatında kullanılan rölyef tekniğiyle geleneksel motif çalışmalarının uygulamaları doğal bütünlük oluşturmuştur.

Fotoğraf 2. Hilal Yıldız, masa üzeri tuz lambası, tasarım Abdullah GÜMÜŞ, kaya tuzu, 2021, 55x34x20cm.

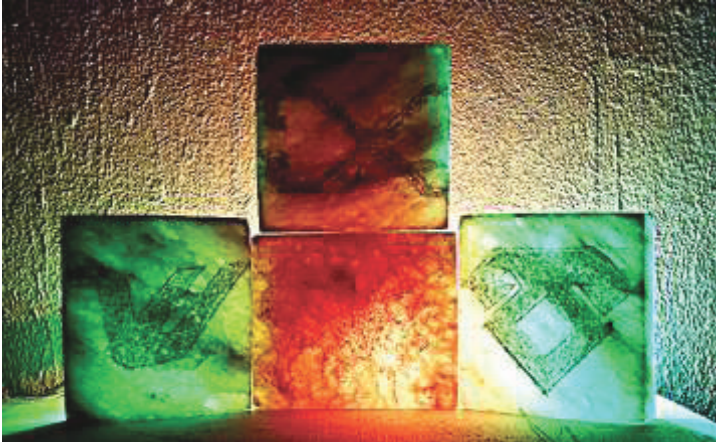
Fotoğraf 3. Şekillendirilen tuz üzerine motif çizimi ve rölyef tekniği uygulama işlemi.

1.1. Materyal ve yöntem

Bu çalışmanın materyalini; Tuz taşına işlenen Anadolu'nun geleneksel kültüründe bilinen etkin motif örnekleri oluşturmaktadır. Anadolu motifleri içerisinde 10 adet motif blok haline getirilen kaya tuzuna rölyef yöntemiyle işlenmiştir. Çalışmada materyal inceleme ve arşiv taraması yöntemlerinden yararlanılmıştır. İğdir tuz taşı üzerine işlenen motifler belirli bir ölçü disiplini içerisinde blok şeklinde kesilerek şekillendirilmiştir (bk. Fotoğraf-4). Tuz taşlarının kullanım amacına göre taban altlığına kaide yerleştirilerek, vitrin aksesuarı ya da görsel bir etki oluşturulması amacıyla duvar örgüsü olarak tasarlanmıştır. Tek ve bütün halinde bir arada kullanılan tuz taşı bloklarına ışık etkisi verilerek (bk. Fotoğraf-5) seyir gücü artırılmıştır. Motif seçiminde genellikle evlerde dokumalarda kullanılan motiflerden yola çıkılarak form ve bezeme özellikleri ile ön plana çıkan örnekler ele alınmıştır.

Fotoğraf 4. Kaya tuzunun şekillendirme aşamaları.

Fotoğraf 5. Motif kompozisyonu ve ışıklandırma uygulaması.

1.2. Araştırmanın Etiği

Araştırmanın bütün aşamalarında bilimsel disiplinin gerektirdiği etik ilkelere hassasiyetle uyulmuş, elde edilen veriler objektif bir biçimde araştırma raporuna yansıtılmış, araştırmada yararlanılan kaynaklar hem metin içinde hem de kaynakçada belirtilmiştir.

2. Bulgular

Anadolu'nun kültürel kimliği içerisinde önemli bir yere sahip olan motifler; hammadde taşı olan mimari yapılarda, hammadde taşı ahşap olan ürünlerde kapı, minber, sandıklarda görülmektedir. Yine Hammadde taşı metal olan ürünlerde, gümüş ve altın takılarda, hammadde taşı yün olan, halı kilim dokumalarında motifler kullanılmıştır. Alternatif bir hammadde taşı olan tuz taşı daha çok gıda, sağlık alanında kullanılırken, son zamanlarda sanatsal anlamda kullanıma yönelik çalışmalarda yapılmaktadır.

Bu çalışmalardan yola çıkılarak Tuz taşına Anadolu'nun geleneksel motifleri farklı bir form ve kimlikle görselleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Anadolu insanının ortaya koyduğu görsel zenginliğin tuz taşı üzerinde işlenmesi süsleme sanatına alternatif bir alan oluşturmuştur.

Örnek No: 1

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Koç Boyunuzu

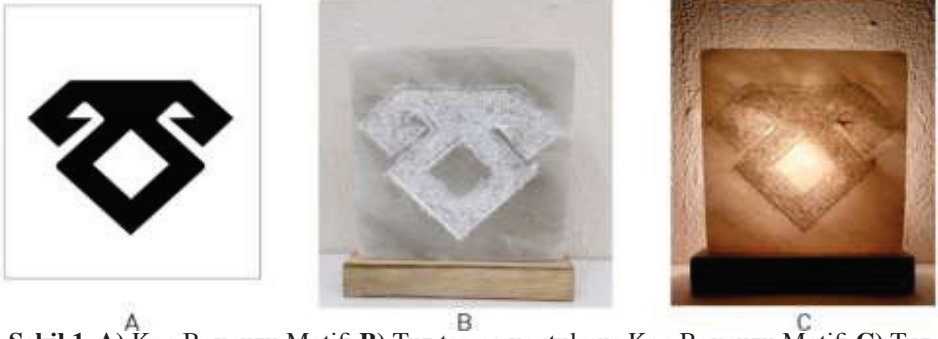
Tekniği: Yontma

Ölçü: Tuz Taşı, 22x20cm, Motif, 18x18cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: Blok halinde yontularak şekillendirilen ve doku gücü etkin olan tuz taşı üzerine koç boynuzu motifi işlenmiştir. Motif kumlama yöntemiyle zeminden bağımsız bir renk özelliğine kavuşturulmuştur. İşlem sırasında çok genli yapıya sahip olan motifin birleşim alanlarında işlem sorunuyla karşılaşmıştır. Motife dışarıdan ışık etkisi verilerek belirginliğinin ortaya çıkması sağlanmıştır.

Koç Boynuzu Anadolu'da gücü temsil etmek amacıyla kullanılmıştır. Boynuz simgesi Anadolu kültüründe gücün göstergesi olarak kullanılmıştır. Bu motif erkeklerde üretkenlik, verimli olma, kahramanlık ögesi ve gücü temsil anlamında simgeleştirilmiştir. Boynuz motifi çağdaş heykel sanatında ve mimari alanlarda sıkça görülen motiflerdendir (Er ve Sarıkaya Hünerel, 2012; Ateşok, 2014).

Şekil 1. A) Koç Boynuzu Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Koç Boynuzu Motifi C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli

Örnek No: 2

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Yıldız

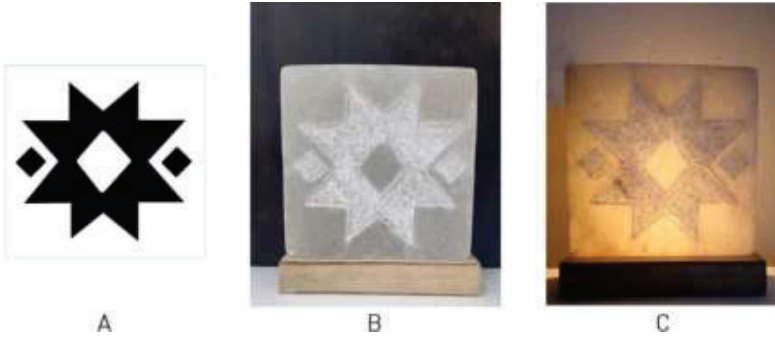
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: Belirlenen ölçülerde şablonu oluşturulan blok halindeki tuz taşının işlenebilirliği güç baskısı yöntemiyle test edildikten sonra üzerine yıldız motifi işlenmiştir. Motif kumlama yöntemiyle zeminden bağımsız bir renk özelliğine kavuşturulmuştur. Motife dışarıdan verilen ışık etkisi görsel gücün artmasını sağlamıştır.

Blok tuz taşı üzerine yerleştirilen Yıldız Motifi; Anadolu dokumalarında genellikle mutluluk anlamıyla birlikte bereketi simgelemektedir. Genel adı “Mühri Süleyman” olan altı köşeli yıldız “Süleyman Mührü” olarak da bilinir. Bu motif mitolojik bir etki olarak ta kullanılmaktadır (Erbek, 1988).

Şekil 2. A) Yıldız Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Yıldız C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli

Örnek No: 3

Malzemesi: Tuz taşı

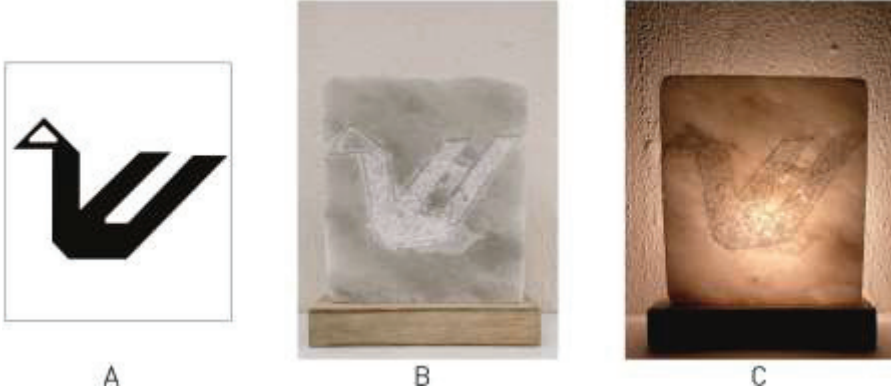
Motif: Kuş

Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: Ahşap kaideyle ölçütlü olarak montajlanan tuz taşı yontma ve kazıma tekniğiyle şekillendirilmiştir. Şekillendirilmesi yapılan Kuş Motifi farklı kültürler içerisinde inançsal değerlere sahip olarak kendine yer bulmaktadır. Bazı toplumlarda uğur temasıyla değerlendirilirken bazılarında ise uğursuzluğu simgelemektedir (Akpınarlı ve Arslan, 2018). Kuş motifi Türk'ler de ölünün ruhunun "kuş gibi göğe uçtuğuna" inanılmasıyla değerlendirilir. Asyalılar kuşların yardımıyla doğum ve ölümle birlikte ruhlarının göğe yükseldiğini ve tekrar onların yardımıyla dünyaya geldiklerine inanmaktadırlar (Deniz, 2000; Ateş, 2012). Yine Anadolu kültüründe kuş figürü haber bekleme ya da haber gönderme özelliği olarak görülmektedir.

Şekil 3. A) Kuş Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Kuş C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 4

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: El

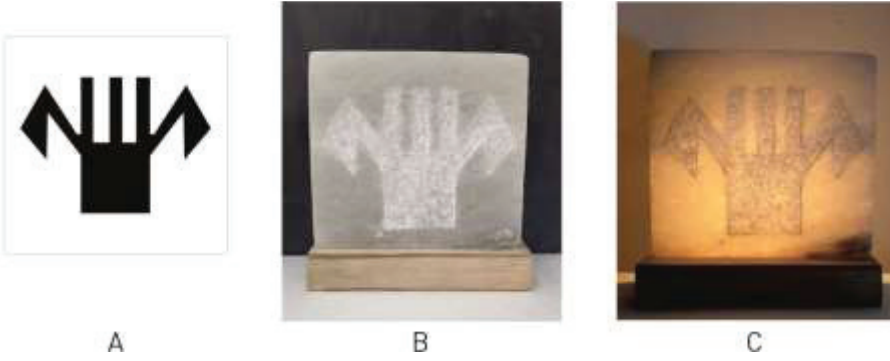
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: El motifinin görsel yönüyle birlikte şekillendirilen tuz taşı zeminden bağımsız olarak yontulmuştur.

İnsani bir özellik olarak görülen el motifi; geçmiş dönemlerden başlayarak kutsallığının büyük olduğuna inanılmaktadır. Anadolu’da genellikle mimari ve dokumalarda el motifi sıklıkla karşılaşılmaktadır. Beş parmak formu dışında stilize edilerek beş nokta şeklinde yorumlanmaktadır. El motifinin nazara karşı bir tılsım ve muska anlayışıyla Anadolu’da koruma özelliği taşıdığına inanılmaktadır. Kötü gözlerle karşı koruma vazifesi olduğu bilinmektedir (Akpınarlı ve Özdemir, 2016; Akpınarlı ve Üner, 2017).

Şekil 4. A) El Motifi B) Tuz taşına yontulmuş El C) Tuz Taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 5

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Pıtrak

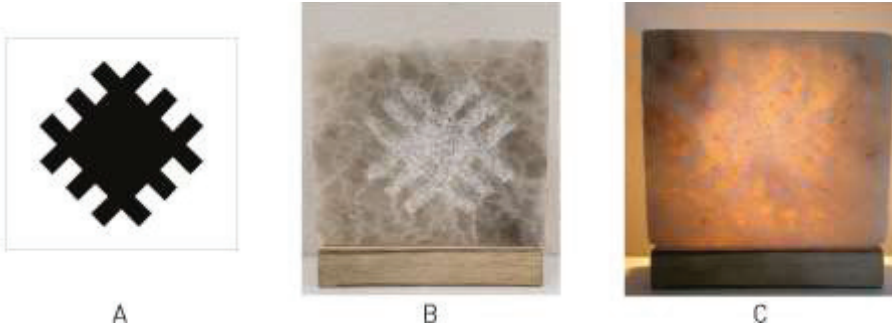
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.100

Form ve Süsleme Özelliği: Motifin çok kollu olması nedeniyle Ham halde Tuzluca tuz mağarasından sertleşmiş kristal olarak, özel kesim yapılarak elde edilmiştir. Tuz taşının sağlamlık yapısı su etkisi kullanılarak test edilmiştir.

Tuz taşında kullanılan Pıtrak Motifi tarlalarda bulunan, dikenleriyle hayvanların tüyelerine yapışan bir bitkiden esinlenerek simgeleştirilmiştir. Anadolu el sanatlarında kullanılan pıtrak motifi, motif üzerindeki dikenlerin kötü gözlerle karşı bir korunaklılık sağladığı inancıyla Anadolu insanı onu nazarlık olarak kullanmıştır. Ayrıca “pıtrak gibi” deyiimi ile de bolluk ve bereket de ifade edilmektedir (Erbek, 2002).

Örnek No: 6

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Yılan

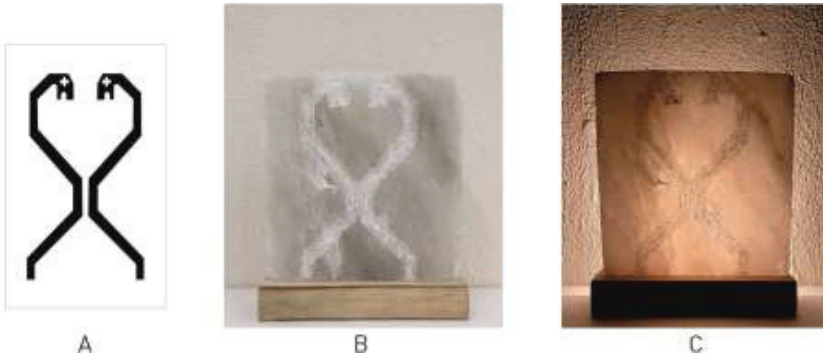
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: Blok halinde yontularak şekillendirilen ve doku gücü etkin olan tuz taşı üzerine yılan motifi dengelenerek işlenmiştir. Motif kumlama yöntemiyle zeminden bağımsız bir renk özeliğine kavuşturulmuştur.

Anadolu kültüründe Yılan motifi; bolluk, bereket, sağlık ve mutluluk sembolü olmuştur. Yılan yaşamda güç, kudret ve koruyuculuğu da simgelemektedir. Yılan ölümsüzlükle birlikte dünyanın yaratılışına dair bir sembol motif olarak da görülür (Ölmez, 2010). Yılan figürü günümüzde sağlık alanında bir sembol değeri olarak dünya genelinde kullanılmaktadır.

Şekil 6. A) Yılan Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Yılan C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 7

Malzemesi: Tuz taşı

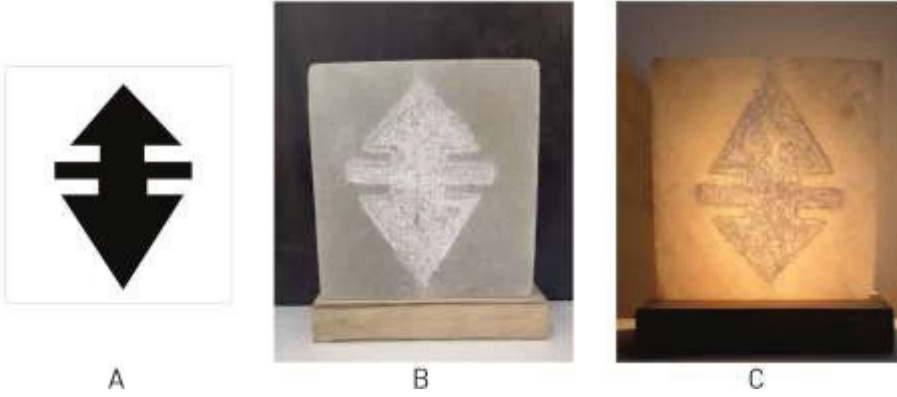
Motif: Bukağı

Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.100

Form ve Süsleme Özelliği: Yontularak şekillendirilen ve motif üzerine doku gücü etkinleştirmek için kazıma yöntemiyle bukağı motifi işlenmiştir. Bukağı Motifi; büyük baş hayvanların ve binek hayvanlarının ayaklarını bağlayan bir tür çiftli kelepçedir. Bu aletle birlikte hayvanların kontrol altında tutulması amaçlanmaktadır. Bukağının diğer bir adı köstektir. Dokumalarda kullanılan bukağı motifi ailelerin devamını, seven insanların birbirine olan bağlılıklarını simgelemektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011).

Şekil 7. A) Bukağı Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Bukağı C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 8

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Küpe

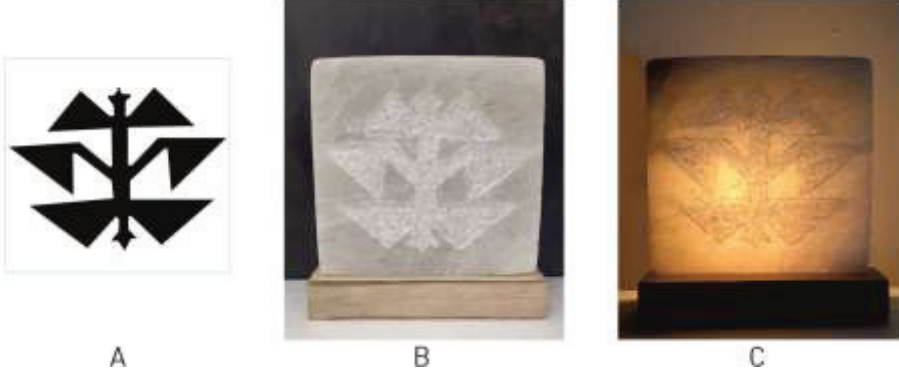
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.200

Form ve Süsleme Özelliği: Dokusal etkiyi artırmak için kazıma tekniği kullanılarak tuz taşı üzerine küpe motifi işlenmiştir. Motif kumlama yöntemiyle zeminden bağımsız bir renk özelliğine kavuşturulmuştur.

Küpe motifi; Küpe unsuru kültürel yönüyle gerek motif, gerekse de eşya olarak nişanlılığı ve evliliği sembolize etmiş ve hep kadınla ilişkilendirilmiştir. Küpe motifi Türkler arasında kadınlara özgü bir faaliyet olarak kabul görülmüştür (Yeşildal, 2019). Anadolu'nun pek çok yöresine ait dokumalarda görülen motif, genç kızların evlilik isteklerini dile getirme amaçlı olarak kullanılmaktadır (Esedova, 2011; Yeşildal, 2019).

Şekil 8. A) Küpe Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Küpe C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 9

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Göz

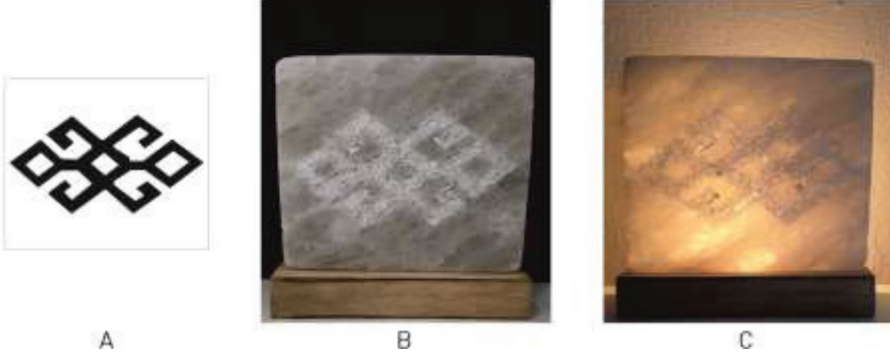
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x15 cm

Ağırlık: 3.400

Form ve Süsleme Özelliği: Kullanılan motifin çok kollu olmasından dolayı doku yönü zayıf olan tuz taşı yontularak ve yüzeyde kumlama oluşturularak şekillendirilmiştir.

Göz motifi, “göz değmek”, “nazara gelmek” gibi deyimlerle isimlendirilen halk inanışlarını ifade etmeye yönelik, dokumalarda kullanılan bir motiftir. Halk nezdinde nazara karşı tedbirin en kolay şekli “göz” motifidir. Bu nedenle nazar için, halı ve düz dokumalarda göz motifi sıklıkla kullanılmaktadır. Bu yöntemle, göz motifinin kullanıldığı alanlarda nazarın önleneyeceği düşünülmektedir. Göz motifini kare, üçgen ya da beşgen gibi geometrik şekillerde görmek mümkündür (Deniz, 2000; Ölmez, 2012).

Şekil 9. A) Göz Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Göz C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Örnek No: 10

Malzemesi: Tuz taşı

Motif: Hilal

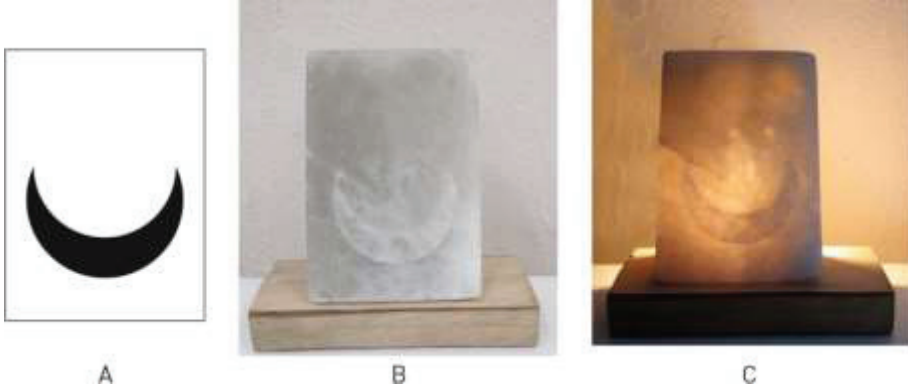
Tekniği: Yontma

Ölçü: 15x20 cm

Ağırlık: 2.100

Form ve Süsleme Özelliği: Blok halinde kesilen ve yontularak şekillendirilen tuz taşı üzerine hilal motifi işlenmiştir.

Hilal Motifi; Arapça hell “ortaya çıkmak, parlamak” fiil kökünden gelen hilâl kelimesi yine eski Türklerde, iyilik getirici ve insanları koruyucu olarak görülen güçlü varlık demektir. İlk dönem İslam kültürünün etkisiyle Arap – Sasani sikkelerinin ön ve arka yüzünde hilal motifi görülmektedir. Türklerin İslamiyet’i kabul süreciyle birlikte bayraklarda hilâli İslam sembolü olarak kullanmışlardır (Gök ve Kutlu, 2005, s. 275-280; Soysaldı ve Çatalkaya Gök, 2018, s. 138).

Şekil 10. A) Hilal Motifi B) Tuz taşına yontulmuş Hilal C) Tuz taşının ışıklandırılmış görseli.

Sonuç

Eşyayı güzelleştirme çabasını bir gereklilik olarak gören Anadolu insanı sevinçlerini, beklentilerini, özlemlerini görselleştirerek ortaya koymuştur. Küçük bir motifle doğum ve ölüm arasında geçen sürece tüm duyguları sığdırmıştır.

Geleneksel dokumalarda kullanılan motifler yaşam alanlarının birçok bölümlerinde kullanılmaktadır. Hammaddesine göre işlenme özeliği bakımından ahşap, metal, taş, yün, gibi maddelerin yanında günümüzde yeni tanınmaya başlanan bazı maddelerde bulunmaktadır. Bunlardan biride kayaç sert tuz taşlarıdır. Tuz taşında var olan doğal doku, parlaklık ve kolay işleme özeliği tasarım çalışmaları bakımından önem arz etmektedir. Bu özelliklerden yola çıkılarak bazı Geleneksel Türk Sanatlarında etkin bir şekilde kullanılan motifler tuz taşına yontma tekniğiyle ulaşılmıştır.

Ele alınan çalışmada ana madde olarak kullanılan tuz taşının işleme ve sonuç alma özellikleri bakımından değerlendirildiğinde; Tuz taşına yapılan kuvvet uygulamalarında dayanıklılık etkisi, nem – sıcaklık etkisi, yüzey ve iç katmanların şekillendirilmeye verdiği tepkiler gözlenerek tuz taşlarının yontulması yapılmıştır. Oyma tekniğinde açılan dar ve geniş kanalların sağlamlık özellikleri farklı renk ve dokulu tuz taşları üzerinde denemeler yapılarak uygulanmıştır. Işık yoluyla renklendirmelerde en iyi tutulan ışığın yeşil olduğu, en zayıf yansımanın ise kırmızı olduğu görülmüştür. Yüzey çalışmalarında çok kollu motiflerin uygulama aşamalarında yontu kırılmaları görülürken, sade motiflerde daha rahat çalışma yapıldığı tespit edilmiştir.

Tuz taşının şehir meydanlarında, iç mimari unsuru olarak kapalı alanlarda kullanımı daha ekonomik ve kısa süreli çalışmaların yapılmasına imkân sağlayacaktır. Çağdaş bir sanat olan heykelin kendine has yöntemlerle geleneksel sanatların kullandığı süsleme unsurlarından faydalanılarak değerlendirilmesi bu alanda çok daha farklı sanatlar arası-

lık çalışmalarının yolunu açacaktır. Tuz taşının sanatsal amaçlarla kullanılmasında İğdir Üniversitesi bünyesinde kurulan Tuz taşı işleme atölyesinin geliştirilerek mimari anlamda süsleme unsuru olarak değerlendirilmesi, bu taşın sağlık ve gıda dışında kullanılmasına yönelik faaliyetlerini artırması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akpınarlı, H. F. ve Arslan, P. (2018). Kuş motifinin özellikleri ve kuş motifli döşeme altı halıları. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 1(3), 273-286.
- Akpınarlı, H. F. ve Özdemir, H. A. (2016). Konya Lâdik halılarındaki motiflerin incelenmesi. *İdil Journal Of Art And Language*, 5(23), 955-982.
- Akpınarlı, H. F. ve Üner, İ. (2017). İç Anadolu Bölgesi halılarında görülen figüratif sembol ve motifler. *Art-e Sanat Dergisi*, 10(20), 630-651.
- Ateş, M. (2012). *Mitolojiler ve semboller Ana Tanrıça ve doğurganlık*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Ateşok, E. (2014). Karakeçili ilçesinde dokunan kilimlerin geleneksel motif özellikleri. *Kalem işi*, 2(3), 23-38.
- Deniz, B. (2000). *Türk dünyasında halı ve düz dokuma yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Deniz, B. (2010). Anadolu-Türk halı ve düz dokuma yaygılarında bazı motiflerin isimlendirilmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3(5).
- Doğan, M. Z. (1974). İngiltere’de tuz üretimi ve tüketimi. *Bilimsel Madencilik Dergisi*, 13(4), 45-53.
- Er, B. ve Sarıkaya, H. Z. (2012). Bir iletişim aracı olarak el sanatları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 169-177.
- Erbek, G. (1988). *Kilim catalogue*. İstanbul: Ana Basım AŞ.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük’ten günümüze Anadolu motifleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, Z. (1988). Tuzun üretim teknolojisi ve insan sağlığındaki yeri. *Madencilik Dergisi*, (1), 9-30.
- Esedova, H. (2011). Türk halklarının kültürel mirasında kompozisyon, geleneğe sadakat ve yenilikçi yaklaşımlar. *Arış Dergisi*, (5), 44-53.
- Gök, N. ve Kutlu, M. (2005). Hilâl ve ay-yıldız motifi sembol ve ideolojik kullanım. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (31), 267-287.
- Gölbaş, A. ve Başbüyük Z. (2012). Anadolu kültür oluşumunda tuzun rolü. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 45-54.

- Güçer, L. (2015). XV-XVII. asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda tuz inhisarı ve tuzlaların işletme nizamı. *İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası*, 23(1-2), 97-134.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011). *Karışık motif çizimleri*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı El Sanatları Teknolojisi.
- Ölmez, F. (2011). Dokumalarda Yılan Motifi. *Art-e Sanat Dergisi*, 3(6), 1-21.
- Ölmez, F. N. (2012). *Ölüm olgusunun Türk dokumalarına yansımaları, defin*. E. G. Naskali. (Ed.), İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Soysaldı, A. ve Çatalkaya Gök, E. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. *Millî folklor*, 16(126), 136-152.
- Şen, S. (2008). Eski Türklerde maden işçiliğine bir bakış. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 162-172.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Tuz mağaraları – Iğdır*. 24 Şubat 2013.
- Web: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/igdir/gezilecekyer/tuz-magaralari> adresinden alınmıştır.
- Yeşildal, Ü. Y. (2019). Küpe motifinin kültür değişimi kuramları bağlamındaki yolculuğu. *Millî Folklor*, (124), 189-201.